

NEZÁVISLE A KONŠTRUKTIVISTICKY O SEXUALITE / IVAN LUKŠÍK MARKOVÁ, DAGMAR. 2012. O SEXUALITE, SEXUÁLNEJ MORÁLKE A SÚČASNÝCH PARTNERSKÝCH VZŤAHOCH. NITRA: GARMOND.

Autorka knihy sa dlhodobo zameriava na sociálne otázky sexuality, partnerských vzťahov a sexuálnej výchovy, a preto neprekvapuje, že svoje bádania a výsledky sumarizuje v monografickej forme. V tomto širokom tematickom poli sleduje líniu etických súvislostí. Jej prvým konceptuálnym východiskom je, že porozumenie, ale zrejme aj vytváranie etickej dimenzie sexuality a partnerských vzťahov, by sa malo zakladať na vedeckých zisteniach a nemalo by byť reflektované len z pozície filozofie a etiky, ako sa to v prevažnej miere v slovenských podmienkach deje, ale aj na základe empiricky zameraných spoločenských vied, najmä sociológie a sociálnej psychológie. V istom rozpore s týmto vedeckým zameraním je jej druhé východisko, v ktorom sa hlási k sociálno-konstruktivistickej paradigme, ktorá vie absorbovať aj nevedecké, resp. nie empiricky či exaktne metodologicky alebo logicky získané závery, akými môžu byť aj isté morálne rozprávanie a podobenstvá. V duchu toho sa autorka v otázke etiky prikláňa k Brázdovi, t.j. ku systematickému a kritickému reflektovaniu morálky, teda k deskripcii faktov týkajúcich sa morálky, k jej vysvetleniu alebo zdôvodňovaniu. Tretím východiskom autorky je, že dané témy nemožno skúmať z perspektívy individuálnej psychológie, ale keďže ide o fenomény a konštrukcie so zjavne a zásadne sociálnym charakterom, je nutné je skúmať z pozície sociálne orientovaných vied, akou je napr. sociálna psychológia.

Autorka sa na základe týchto východísk snaží vyvrátiť esencialistický pohľad na sexualitu, t.j. že napr. *individuum disponuje istým množstvom sexuálnej energie, ktorá skôr či neskôr požaduje uvoľnenie*. Pre toto vyvrátenie je dôležité predovšetkým jej tretie východisko. Sexualita nie je tu a teraz stále rovnaká a večná, ale sociálne historicky a kultúrne utváraná. Autorka

ukazuje ako k tomuto poznaniu dospeli sociálne a čiastočne aj medicínske vedy po dlhej ceste, počas ktorej sa odpútavali od modelu prírodných vied. Autorka sa zameriava na vývoj, z jej pohľadu na konštruovanie sexuality v rámci tzv. sexuálnych vied, od jej biologického zamerania cez patologizáciu, demytizáciu až po dekonštrukciu prirodzeného biologizujúceho porozumenia sexuality. Domnievam sa, že v tejto časti dostatočne nedoceníla vplyv Freuda a jeho nasledovníkov pri formovaní spoločenského i laického vedomia. V psychoanalytickej zmesi esencialistického a kultúrneho prevažuje to prvé a koncept pudu, komplexu a pod. sa stali súčasťou kultúry, ovplyvňujú myslenie a jazyk sociálnych vedcov i laikov. Autorka svoj prehľad uzatvára tým, že v súčasnosti v oblasti predmetného skúmania existujú dve paradigmy: esencialistická a sociálno-konstruktivistická. Autorka argumentuje v prospech sociálno-konstruktivistickej pozície. Uvádza, že na sexualitu sa možno nazerať ako na *ktorékoľvek iné kultúrou organizované správanie*. Dôležitú úlohu pri vytváraní a spoločenskom organizovaní sexuality plnia spoločensky rozšírené diskurzy. Autorka popisuje diskurzívne prúdy, ktoré sa na tomto podieľajú. Napriek jasnej argumentácii v prospech sociálno-konstruktivistickej pozície aj tak napokon vo verejnej sfére prevažuje tá esencialistická, a to kvôli lepšej *inscenácii a rezonancii*.

V prístupe k morálke je autorka konzistentná s tým, ako sa pozerá na sexualitu. Tak ako stávala do opozície sexualitu biologického žitia a sexualitu sociálneho reflektovania, tak píše o morálke danej a morálke reflektovanej, argumentovanej a zdôvodňovanej. Autorka ukazuje, aká je morálka, keď je chápaná ako daná, a ako ju vidíme, keď sa zamýšľame nad tým, kto ju vytvára, čomu slúži, kto a ako sa má podľa nej správať. V súvislosti s morálkou sa zaoberá sociálnou kon-

Poznámky

1 Napr. Marková, D., Rovňanová, R. (eds.). 2013. Sexuality VI: Zborník vedeckých príspevkov. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela; Marková, D., Rovňanová, R. (eds.). 2012. Sexuality V: Zborník vedeckých príspevkov. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela; Marková, D. (ed.). 2010. Sexuality IV: Zborník vedeckých príspevkov. Bratislava: Univerzita Komenského; Marková, D. (ed.). 2010. Sexuality III: Zborník vedeckých príspevkov. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa; Marková, D. (ed.). 2009. Sexualities II: Collection of Papers from the Second International Conference held on 30 Sept.–1 Oct. 2008. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa; Marková, D. (ed.). 2008. Sexuality: Zborník príspevkov z prvej medzinárodnej konferencie realizovanej v dňoch 20. – 21. 9. 2007. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové.

TRANSGENDER ME: ZPRÁVA ZE SVĚTA NA POMEZÍ / Vítězslav Slíva

Transgender Me je doprovodný program Prague Pride, dnes již každoročního festivalu sexuálních menšin. Problematika transgender osob na rozdíl od tematiky gay a lesbické, stále není v naší zemi dostatečně známá a veřejnost má obvykle zkreslené představy, které skupiny lidí do takové kolonky zařadit. To také znamená, že veřejnost má často o této komunitě stereotypní představy, které korespondují jak s nedostatkem korektních informací, tak se špatnou medializací tohoto fenoménu. Příliš známy nejsou ani životy těchto lidí, kteří se často nacházejí v jakési „šedé zóně“, která je vymezena jak kulturním ukotvením genderu v klasickém západním stylu, tak mediálním nezájmem a obecně neschopností naší společnosti tuto problematiku uchopit pomocí terminologie, kterou

trolou, normativitou, normativními významami skrytými v jazyku, koncepci tabu, hriechu a rizika. Autorka svoj teoretický pohľad na sexuálnu morálku ďalej rozširuje o konštruovanie ženskej a mužskej sexuality v kontexte rodových stereotypov a heteronormativity. Vidí vzťahové a sexuálne formy, resp. organizácie partnerských a sexuálnych vzťahov, buď ako sexuálne scenáre, alebo ako sexuálne biografie, resp. ako sexuálne životné štýly, ktoré obohacuje o výsledky svojho výskumu. Tieto formy, resp. organizácie, skúma a v koncentrovanej forme ponúka výsledky svojho bádania. Ukazuje, ako je sexualita ukotvená a vytváraná v dynamike sociálnych procesov. Približuje rôzne fenomény a podoby sexuality v súčasnej spoločnosti cez reflexívne pohľady deskriptívnej etiky. Ukazuje to, ako sa s premenami sexuality menia normy, pravidlá a hodnoty. V duchu nezávislého a otvoreného bádania nevnaša do svojej práce žiadny nový etický rámec, iba ak ten, ktorý charakterizuje otvorené a nezávislé bádanie v rámci sociálno-konstruktivistickej paradigmy. Autorka sa v svojej práci nesnaží vysporiadať s tradičným kresťanským pohľadom na sexualitu, upriamuje sa len na to, čo zo súčasného skúmania sexuality vyplýva pre etiku medziľudských vzťahov. Ukazuje napríklad, ako sa morálka vyjedná-

va v súčasných partnerských vzťahoch. Na záver autorka stručne hodnotí, kam až dospela diverzifikácia partnerských vzťahov a sexuality mladých ľudí na Slovensku a ako súvisia s tradíciou predchádzajúcich generácií.

Niektoré otázky nechala autorka len naznačené alebo čiastočne otvorené. Otázkou napr. je, ako sa fenomény rozšírenej dospelosti, narastajúce kohabitácie, odkladanie reprodukcie do vyššieho veku podpisujú na konštruovaní a žití sexualitu. Otázkou tiež je, ako sa s týmito fenoménmi vysporiadať generácia rodičov a čo je z ich pohľadu normou sociálnej dospelosti vrátane „zrelej“ sexuality. Otázkou je, ako sa ekonomická a materiálna závislosť dospelých detí od ich rodičov podpisuje na ich partnerských aspiráciách a pod. Pre skúmanie diverzít sexuality, resp. sexualít, by bolo prínosné zaoberať sa relatívne neprebádanou oblasťou partnerských a rodinných vzťahov obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít, ktoré sú na Slovensku v súčasnosti opradené diskurzami mýtizácie a patologizácie indického pôvodu. A napokon tiež by bolo zaujímavé študovať, ako sa vynútené ticho o sexuálnej výchove a aj iných sexuálnych témach transformuje do kresťanského diskurzu a aký vplyv má tento diskurz na legislatívne, politické a iné sociálne prostredie Slovenska.

NEJISTÁ TUZEMSKÁ VYCHÁZKA DO HISTORIE A PRÍTOMNOSTI MUŽSTVÍ /

JAN SEIDL, ZDENĚK SLOBODA

ŠVAŘÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ, RADMILA, KOHOUTOVÁ, JITKA, PAVLÍČKOVÁ, RADMILA, HUTEČKA, JIŘÍ A KOL. 2012. *KONSTRUKCE MASKULINNÍ IDENTITY V MINULOSTI A SOUČASNOSTI. KONCEPTY, METODY, PERSPEKTIVY*. PRAHA: NAKLADATELSTVÍ LIDOVÉ NOVINY.

V červnu 2011 uspořádala katedra historie FF UP v Olomouci interdisciplinární konferenci „Konstrukce mužské

identity v minulosti a současnosti“, již se s příspěvkem zúčastnilo 41 badatelů a badatelek. Poněkud užší skupina, či-

máme k dispozici. Letošní ročník Transgender Me se pokusil přiblížit transgenderová témata akcentem na propojení kultury a historie, jelikož transgender lze najít snad ve všech společnostech na planetě. Mnoho z těchto společností jej implementovalo do vlastních kulturních vzorců tak, že se transgender stal přirozenou součástí jejich společností, a to dávno před tím, než by toto téma v Evropě vyvolalo jakýkoli výraznější zájem. Zde lze nejvíce vnímat rozpor mezi kulturami, které bychom často označili jako „primitivní“, a mezi naší „vyspělou“ postmoderně technologicko-konzumní společností, kde oni „primitivové“ mají často mnohem senzitivnější přístup k různorodosti genderu než naše vlastní společnost „západního střihu“.

Letošní, již třetí ročník Transgender Me probíhal převážně v prostorách Národní technické knihovny. Součástí celého programu byla výstava mnoha renomovaných umělců a umělkýň. Z nich můžeme jmenovat například Lukáše Houdka, který se kromě problematiky romské minority a dokumentace této menšiny zabýval také mapováním života hidžer. O těch se zmíním ještě dále.

Dalším z autorů fotografií byl Michael Dvorak, který se mimo jiné věnuje portrétování osob z komunity „Dvou duší“,¹ což jsou příslušníci mnoha severoamerických kmenů. Mezi další autory patřil Jan Khür, který portrétoval mexické muxes Lenka Klicperová a Jarmila Štuková, které dokumentovaly albánské virginy. Transgender osoby žijící v Africe přiblížily fotografie Zanele Muhiliho.²

Výstava se vedle audiovizuálních materiálů dále věnovala odkazům na transosoby v nordických mytologiích nebo v různorodých domorodých společnostech. Pokud se totiž podíváme na mytologie mnoha národů a především mýty, které se zabývají kosmogonií, odhalíme v nich překvapivé množství primordiálních bytostí s neurčitým pohlavím, které se na známá pohlaví rozdělily až jejich dekonstrukcí na další elementy samotného celistvého bytí. Například v hinduistické mytologii, než Brahma vytvořil sám ze sebe mužský a ženský protějšek, byl oboupohlavní (či bezpohlavní) entitou. Takových případů by bylo možné z různých mytologií vyjmeno-